

Janusz Zdebski

Akademia Tarnowska

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Natalii Serafin

Rola metapoznawczego Ja w efektywnym funkcjonowaniu pływaków

I pływaków różniących się poziomem sportowym i stażem treningowym

Recenzowana rozprawa ma charakter interdyscyplinarny i obejmuje problematykę z pogranicza nauk o kulturze fizycznej oraz psychologii sportu i podejmuje istotny dla współczesnego sportu problem efektywności działania zawodników.

Autorka określiła obszar swych poszukiwań badawczych jako analizę różnic indywidualnych w zakresie metapoznawczego Ja oraz umiejętności związanych z samoregulacją u trzech grup pływaków o różnym poziomie sportowym.

Należy podkreślić, iż rola Ja poznawczego w aktywności sportowej nie była do tej pory przedmiotem szerszego zainteresowania badaczy, co jest istotną wartością rozprawy. Autorka założyła, iż sportowcy na wysokim poziomie sportowym będą charakteryzować się wyższym metapoznawczym Ja, niż zawodnicy o niższych kompetencjach.

Praca jest prawidłowo skonstruowana, z zachowaniem odpowiednich proporcji. Przewagę objętościową nad wstępem teoretycznym mają treści empiryczne z badań własnych Autorki. Strona językowa nie budzi zastrzeżeń. Zaletą rozprawy jest jej zwięzłość.

Część teoretyczna pracy obejmuje trzy rozdziały: „Metawiedza w aktywności sportowej”, „Efektywność w aktywności sportowej” oraz „Psychologiczna charakterystyka pływania”. W mojej ocenie ten dobór tematyki części teoretycznej jest właściwy dla problemu rozprawy.

Autorka wykazała się znajomością literatury przedmiotu, umiejętnością syntezy referowanych zagadnień. Literatura cytowana obejmuje 161 pozycji, aktualnych, w znacznej mierze obcojęzycznych.

Szczególną uwagę w pierwszym rozdziale rozprawy zwróciłem na punkt „Koncepcja metapoznawczego Ja”, gdyż jest to konstrukt stosunkowo niedawno spopularyzowany w polskiej literaturze psychologicznej, po drugie, jest to pojęcie kluczowe dla przeprowadzonych badań.

Interesowały mnie poglądy Autorki na temat relacji pomiędzy pojęciem „metapoznawcze Ja” a pojęciami o podobnym zakresie np.: samowiedza, samoocena, również odnoszące się do koncepcji „Ja”. Nie kwestionując wartości merytorycznej wspomnianego fragmentu żałuję, iż Autorka nie przedstawiła własnego, szerszego stanowiska w tej kwestii.

W kolejnym, drugim, rozdziale na uwagę zasługuje punkt „Aspekty psychologiczne sprzyjające efektywności” ze względu na szerokie, wielopłaszczyznowe ujęcie tego zagadnienia, oparte na aktualnej literaturze przedmiotu. Powyższy problem jest istotny również dla praktyki sportowej.

Natomiast pewien niedosyt, mimo pozytywnej oceny, budzi rozdział „Psychologiczna charakterystyka pływania”, w którym spodziewałem się bardziej szczegółowej analizy specyfiki wymagań psychicznych jakie stawia zawodnikowi ta dyscyplina sportu.

W starannie przygotowanej koncepcji badań założono osiągnięcie trzech celów : poznawczego, teoretycznego oraz aplikacyjnego. Sformułowano dziewięć pytań badawczych oraz siedem hipotez. Dwa pierwsze pytania mają charakter eksploracyjny a pozostałe siedem charakter eksplikacyjny. Hipotezy odnoszą się do pytań eksplikacyjnych.

Wśród osób badanych wyróżniono 3 poziomy kwalifikacji sportowych : zawodników klasy mistrzowskiej oraz pierwszej, zawodników klasy drugiej oraz amatorów - pływających rekreacyjnie.

Nie podważając zasadności dokonanego podziału, należy zauważyć, iż wybór aktywności pływackiej przez amatorów może dowodzić wysokiego poziomu ich metapoznawczego Ja. Oni pływają rekreacyjnie ,świadomie dokonali

tego wyboru, ich motywacja ma inne podłoże, niż osób zawodniczo uprawiających ten sport.

W badaniach zastosowano bogatą paletę narzędzi badawczych : Kwestionariusz Metapoznawczego Ja, Skalę Kontroli Działania, Kwestionariusz samoregulowanego uczenia się w praktyce sportowej, Skalę Uogólnionej Własnej Skuteczności oraz ankietę konstrukcji własnej. Z badanymi przeprowadzono również ustrukturyzowany wywiad.

Analiza uzyskanych wyników, przedstawiona w sposób jasny i klarowny, w rozdziale szóstym, obejmowała zarówno dane ilościowe uzyskane w pierwszym etapie badań, jak również dane jakościowe zebrane podczas drugiego etapu badań.

Uzyskane rezultaty pozwoliły na wskazanie szeregu istotnych zależności związanych z poziomem metapoznawczego Ja u badanych zawodników i zawodniczek.

Autorka w „Podsumowaniu” sformułowała najważniejsze - Jej zdaniem - wnioski z przeprowadzonych badań. Pewne wątpliwości budzi we mnie pierwszy z wniosków wskazujący na wyższy poziom metapoznawczego Ja w zależności od poziomu sportowego. Skoro zawodnicy na poziomie amatorskim wykazali wyższy poziom metapoznawczego Ja, niż zawodnicy na poziomie krajowym, to trudno zgodzić się z taką tezą, którą można odnieść jedynie do osób uprawiających sport zawodniczo. Już wcześniej wskazałem w recenzji wątpliwości dotyczące tej kwestii.

Wybór i konsekwentne uprawianie danej dyscypliny sportu, a wiadomo, iż pływanie ma szereg walorów zdrowotnych, dowodzi wysokiego poziomu świadomości danej osoby w ukierunkowaniu swej aktywności.

W kolejnym wniosku Autorka wskazała na wiek jako istotny czynnik kształtowania poziomu metapoznawczego Ja. Doświadczenia związane ze stażem zawodniczym, o ile będą właściwie wykorzystane, mogą sprzyjać podnoszeniu poziomu metapoznawczego Ja.

Wydaje się , iż interesującym zabiegiem byłoby przeprowadzenie badań w dwóch grupach zawodników o analogicznym poziomie sportowym ale różniących się stażem zawodniczym.

Istotnym czynnikiem, który mógł mieć wpływ na uzyskane rezultaty, jak również możliwość ich uogólnienia, była liczebność grupy zawodników o najwyższym poziomie sportowym. Uprzedzając ewentualne zarzuty w tej kwestii Autorka wyjaśniła okoliczności, które uniemożliwiły zgromadzenie większej liczby zawodników.

Mimo tych ograniczeń uzyskane rezultaty są wartościowe poznawczo i wskazują kierunki dalszych poszukiwań.

Szczególnie interesujące dla praktyki wydają się wyniki wskazujące na związek silnego metapoznawczego Ja z wyższym poziomem umiejętności w zakresie samoregulacji uczenia się. Jak trafnie zauważyła Autorka „zdolność ta jest kluczowa w strategicznym podejściu do treningów i zawodów, a także w kontrolowaniu emocji w sytuacjach stresowych”.

Jako jeden z najważniejszych wniosków wynikających z badań Autorka uznała fakt osiągania przez zawodniczki wyższego poziomu metapoznawczego Ja w porównaniu z mężczyznami.

Zebrane dane jednak tego nie potwierdziły, choć zależność była bliska progu istotności statystycznej. Być może, jak zauważyła Autorka, przy większej próbie badawczej wyniki mogły okazać się statystycznie istotne.

Niezależnie od powyższych wątpliwości przychylam się do wniosku Autorki i sądzę, że istnieje szereg przesłanek uzasadniających istnienie takiej zależności. Sądzę, że można było nieco szerzej przedyskutować to zagadnienie w podsumowaniu.

Warto podkreślić fakt, iż Autorka wykazała krytycyzm oraz ostrożność interpretacyjną wobec uzyskanych rezultatów. Wskazała również kierunek dalszych poszukiwań badawczych.

Szczególnie interesująca w tym względzie jest propozycja dokonania analizy porównawczej pomiędzy zawodnikami uprawiającymi dyscypliny indywidualne a zespołowe. Nie ulega wątpliwości, iż sporty zespołowe stawiają zawodników w innym kontekście sytuacyjnym niż konkurencje indywidualne.

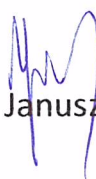
Nie jestem natomiast w pełni przekonany o celowości różnicowania zawodników pod kątem uprawiania sportów wytrzymałościowych a siłowych.

Przejdę obecnie do podsumowania dotychczasowych rozważań nad rozprawą doktorską Pani Natalii Serafin.

Recenzowana rozprawa pozwala na stwierdzenie, iż Doktorantka opanowała umiejętność prowadzenia badań naukowych oraz interpretacji uzyskanych rezultatów. Rozprawa stanowi oryginalny wkład Autorki do nurtu badań nad rolą metapoznawczego Ja w aktywności sportowej. Wykazała Ona również krytycyzm i ostrożność w interpretacji uzyskanych wyników, co dowodzi dojrzałości badawczej.

W mojej opinii praca spełnia wszystkie określone ustawowo warunki , toteż wnioskuję do Rady Naukowej Akademii Kultury Fizycznej w Krakowie o dopuszczenie Pani mgr Natalii Serafin do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk o kulturze fizycznej.

Kraków, dnia 3 maja 2025 roku

dr hab. Janusz Zdebski